

”Her sker ikke noget særligt”

Bodil Nørgaard

Som i de fleste andre landsogne er der i Helligsø og Gettrup sket store forandringer op gennem dette århundrede. Især har affolkningen betydet meget for, hvordan man er sammen, og hvad der sker i sognene. Artiklen fortæller om arbejdet og fællesskabet både før og efter de store forandringer.

Helligsø-Gettrup er blevet omtrent halveret siden århundredeskiftet, skolen er lukket, telefoncentralen er lukket, mejeriet er lukket og butikkerne lukker. Derfor mangler man de fælles samlingssteder, der før i tiden bandt de små landsamfund sammen. Alligevel har det lokale netværk været så stærkt, at beboerne her har kunnet stable deres egne foretagender på benene. Og det lykkes, netop fordi der er tilstrækkeligt mange, der føler sig ansvarlige og bakker de forskellige arrangementer op.

I sådan et lille samfund, hvor alle kender hinanden og for fleres vedkommende har gjort det i generationer, er man sammen på en anden måde end i byerne. Det er den ”måde at være sammen på”, der har gjort det muligt at få det lokale samfund til at blive ved med at fungere på trods af de store ændringer, der er sket i løbet af århundredet.

”Der er så stille andre steder”

Helligsø og Gettrup lader sig kun vanskeligt adskille fra hinanden, halvdelen af Gettrup By ligger i Helligsø sogn, og sammen udgjorde de to sogne en fælles kommune indtil kommunesammenlægningen i 1970. I Gettrup ligger omkring 100 huse langs landevejen mellem Vestervig og Ydby. Her er butikker, plejehjemmet og det nedlagte mejeri.

De to sogne ligger i et forblæst landskab i det sydlige Thy. Jorden strækker sig ned mod Nissum Bredning, en stenet kyst, en flad strandeng og klinte, der rejser sig stejlt op mod det bakkede bagland. Jorden er god og lermuldet, den hænger ved støvlerne, når man færdes ude i fugtigt vejr. Nede ved stranden ligger Helligsø Teglværk og længere ude et sommerhusområde; turisterne mærker man ellers ikke meget til her inde i landet.

Gårdene ligger spredt på markerne omgivet af et tykt bælte af træer, hvis forrevne og østvendte toppe vidner om den altid blæsende vestenvind. Blæsten trænger sig ind på folk her, der er så underligt stille andre steder, siger de. Det store himmelrum og det vide udsyn vænner menneskene til at have luft omkring sig, andre steder føler de sig klemt.

De smalle veje snor sig gennem det opdyrkede landskab, der udnyttes helt ud til asfaltkanten. Det er landbrug, der drives her, og det er jord, der er mangel på. Også de dybere lag i jorden udnyttes, og hvert år endevender gravemaskinerne endnu en mark for at bringe det gode ler ned til teglværket ved stranden. Imens drejer talrige møllevinger energi til kraftværket i Hurup.

Kommer man væk fra landevejen, er her ikke særligt trafikeret, posten kommer selvfølgelig hver dag, men mælkebilen kun hver anden. Traktorer og biler suser af og til forbi; men uden for byen er det kun sjældent, man møder mennesker uden køretøj.

”Vi delte folk op i troende og vantro”

Noget af det, der har præget sognet mest, har været den stærke tilknytning til Indre Mission. Det har præget både samværet og arbejdsforholdene i sognene.

Før århundredeskiftet var de to sogne almindelige, verdslige sogne, folk gik i kirke om søndagen, troede nok på deres Gud, men gjorde ikke noget særligt ud af det. Man holdt vel de fleste af budene; men der var en del drikken, og folk var også glade for at spille kort, så der var nok at tage fat i for gudelige bevægelser.

I 1880'erne kom en ny præst, Pastor Løgstrup, til de to sogne. Han var fra starten præget af Indre Mission, og han tog straks og meget ivrigt fat på at omvende de ugudelige thyboer. I løbet af hans gerning her, som blot varede 10 år, lykkedes det ham at vinde mange for sagen. Han arrangerede møder med missionærer og foredragsholdere, han holdt bibel- og sangaftner i præstegården, og sognene oplevede en blomstring i åndelige forhold.

At man vendte sig fra drik og spil og meldte sig ind i Afholdsforeningen, betød også bedre sociale forhold for mange. Missionshuset blev bygget i 1888 og har siden været ramme om missionens arbejde, om Afholdsbevægelsen, Kvindekredsens og KFUM og - K's møder.

Den afdøde Biskop Erik Jensen er født og opvokset på Kirkegård i Helligsø. Det var midt i vækkelsestiden i den første tredjedel af dette århundrede, og han har i en radioudsendelse fortalt, hvordan han oplevede det:

”Både i kirken og i missionshuset blev der holdt stærke møder, og der kom gerne 100-200 mennesker i kirken om søndagen. Desuden blev der holdt bibelmøder rundt om i hjemmene, og disse møder har nok på mange måder udvisket de sociale skel. Der var ikke forskel på om man var til bibelstime i et arbejder-, et gårdmands- eller et husmandshjem, det var efter andre måder, man skilte: ”Vi delte folk op i troende og vantro, og vidste hvem, der var hvad Det, der foregik i kirke, hjem og missionshus, var livets egentlige mening og indhold.”

Man fornemmer tydeligt, at Erik Jensen er taknemmelig for sin opvækst i det stærkt vækkede miljø; men at han tvivler på dets rigtighed i alle forhold. Han fortæller om forkyndelsen, at den sigtede på, at hver enkelt skulle komme til afklaring, troens vished: ”De spurgte

altid: "Kan du dø?" - jeg syntes hellere de skulle spørge: "Kan du leve?" De mente nok, om man kunne være salig; men jeg er ikke sikker på, om de der spurgte altid selv kunne svare."

Det er en almindelig opfattelse, at en del af de omvendte nok snarere var med for at være med i fællesskabet. Når en bevægelse står så stærkt i et område, som det er tilfældet her, er det ikke nemt at stå udenfor. Der har aldrig været en grundtvigiansk bevægelse heromkring. Derfor var der heller ikke de skarpe uenigheder, som man kender andre steder fra, hvor vantro og troende har stredes både på ord og kræfter. Man har levet og arbejdet sammen i sognefællesskabet og affundet sig med, at der var uenigheder på det religiøse område.

For de, der ikke var med i bevægelsen, har missionens dominerende idealer og tanker ligget som en tung dyne over sognet; men der er ingen tvivl om, at missionsbevægelsen har haft stor betydning i mange forhold for dem, der var med. Det var nok især i vækkelsestiden, de stærke følelser og oplevelser rørtes; efterhånden er missionens greb i folk svækket, og især er det nok ikke lykkedes at føre bevægelsens ord videre til de unge og til det moderne samfund. I forhold til andre steder er der dog stadig stort fremmøde her, når der er møder i Missionshuset.

"Nogle dyre Guds ord"

Efter at missionen ikke står så stærkt mere, er kirkegangen heller ikke så flittig længere. Selv om der ofte er meget få i kirke, er det dog sådan, at næsten alle dukker op engang imellem, og der kommer flere til de særlige arrangementer. Også her er det især de ældre generationer, der kommer flittigt i kirken, og bare de sidste 10 år er mange faldet fra, så kirken bliver stadig mere tom. Som en af kirkegængerne udtrykte det en søndag, der var særligt få til højmesse: "Det var nu nogen dyre Guds ord, vi fik idag."

Den nuværende præst i Helligsø-Gettrup, som kom hertil for 11 år siden, forsøger på flere måder at holde fast i folks tilknytning til kirken ved også at flytte kirkens budskab uden for kirken. Han arrangerer blandt andet litteraturaftner i præstegården, hvor man læser og diskuterer forskellige forfattere. Han øver kor med både børn og voksne, og de slutter hvert år med en kirkekoncert, hvor der gerne kommer 100 mennesker i kirken. Menighedsrådet arrangerer aftenudflugter og på visse søndage kirkekaffe, på disse dage kommer der mange i kirken. Man må dog erkende, at kirken på mange måder har mistet den grundliggende betydning, den havde engang.

Derfor startede præsterne i provstiet en Kirkehøjskole i Hurup for snart 10 år siden. Meningen med Kirkehøjskolen er, at man sammen skal arbejde på at finde et nyt fælles grundlag med kirken som samlingssted. Man skal bygge på det historiske, men det er også vigtigt at være med i tiden. Højskolen henvender sig især til arbejdsløse og pensionister.

Der er undervisning, foredrag og der arrangeres ture. Foredragsholderne er gerne lokale, og emnerne er lokale, samfundsorienterede eller historiske, desuden læses og diskuteres litteratur. Det skal ikke være berømtheder, der skal trække folk til, det vigtige er, at folk selv er med til at komme videre. Der er stadig efter de 10 år stor tilstrømning til skolen.

"Heromkring var der ingen dans"

Før århundredeskiftet har der her, som andre steder, været danset og drukket ved festerne rundt om i gårdene; men da Indre Mission kom til sognet, holdt det op de fleste steder.

I 20'erne kom der en ny lærer til sognet, og han lærte de unge at lege sanglege: "Tyv ja tyv det skal du være", "To mand frem for en enke" og mange andre. Så sang man til, eller der var en enkelt harmonika til at akkompagnere. Sanglegene var også med kæde og runddans og der var rigelig lejlighed til at røre hinanden; men det blev altså accepteret. Læreren var iøvrigt ungkarl og noget efterstræbt af de unge piger.

Sanglegene blev brugt ved ungdomsgilderne, de blev afholdt ved høstfester, ved majfester og som eftergilder. Når man var konfirmeret, blev man regnet for voksen, og så måtte man komme med til ungdomsgilderne, der kunne godt samles over 100 mennesker bare i Helligsø. De unge dansede helst ude, men hvis vejret var dårligt så inde i en lade. Om sommeren samledes de unge ofte nede på stranden bag teglværket, så legede de, eller også snakkede de bare. Ungdomsfester med sanglege fortsatte langt op i 50'erne, de sidste år foregik de på skolen.

Mange unge var med i KFUM og -K eller i Idrætsforeningen og de fleste aktiviteter skete inden for disse bevægelser. Idrætsforeningen forsøgte senere at lave aftener med dans; men det blev der en masse røre omkring, så det hørte op. Helt kunne de unge dog ikke holde sig fra fest, og der er nok flere, der har sagt farvel til far og mor en lørdag aften og først udenfor sat afholdsnålen om bag på reverset for at gå til fest på Ashøje eller i forsamlingshuse rundt omkring. En del gik også til folkedans i Ydby, indtil Borgerforeningen startede det i Gettrup Skole.

Det har været almindeligt, at de unge kom på efterskole eller ungdomsskole, og mændene kom selvfølgelig på landbrugsskoler. På den måde har mange fået deres venner rundt omkring, og nu da alle har bil, er det lettere at besøge venner langt væk. De fleste lægger vægt på, at det er vigtigt at lave noget andet end landbrug om aftenen, og idrætsforeningen har da også altid haft mange aktive medlemmer.

"Her er jo noget affolket efterhånden"

Man skal ikke være ret gammel for at kunne huske tider, hvor der var mange flere mennesker heromkring. De unge kan huske, at de havde mange andre børn at lege med, og de ældre at der var mange flere mennesker på gårdene. Det får betydning næsten alle steder, når en befolkning sådan bliver halveret, og det tager tid at indstille sig på de nye forhold.

Går man gennem Gettrup, fortæller mange af husene om virksomheder, som tiden har overflødiggjort: mejeriet, sparekassen, samtalestationen, slagteren, bageren, den ene købmand, tøjbutikken og endelig skolen. Det betyder, at man skal længere væk for at ordne sine ærinder; men også, at der er mindre liv i byen.

De mange mennesker, der boede her i 20'erne og 30'erne, var især beskæftiget ved landbruget; men efterhånden kom der flere i gang på teglværket. Det er først i 50'erne, at affolkningen for alvor er taget til. Selv om krisen i 30'erne også gik hårdt ud over denne egn, har landbruget og de tilhørende erhverv stadig kunnet aftage

en del arbejdskraft. Efterhånden som der blev mindre arbejde, er folk flyttet herfra, og selv om Sydthy generelt er hårdt ramt af arbejdsløshed, er der ikke mange arbejdsløse netop her. Der er heller ikke mange tilflyttere.

I 60'erne og 70'erne begyndte kvinderne også at arbejde uden for hjemmet. I Helligsø-Gettrup fik en del af konerne fra gårdene arbejde på plejehjemmene; men nu, hvor der sker nedskæringer, må mange opgive det igen. Flere ville ellers gerne fortsætte med at arbejde, også fordi de på den måde kunne være sammen, selv om de ikke sås privat.

Mens de mange folk på gårdene er forsvundet, er der i Helligsø-Gettrup stadig liv i flere af de virksomheder, der er tilknyttet landbruget. For et par år siden blev det talt op, at der - udover landbrugene - var mellem 25 og 30 virksomheder i de to sogne: Der er stadig teglværket, men også automekanikere, maler, murer, tømrer, frisør, købmand, kunsthåndværkere og desuden plejehjemmet i Gettrup.

På grund af de forholdsvis mange lokale virksomheder mødes man tit med andre folk fra sognet. Man kan gøre sine indkøb, og man kan få repareret sit hus, sin bil og sine maskiner helt lokalt. Det betyder også, at der hele tiden er kontakt mellem sognets beboere; nyheder og historier spredes hurtigt, og alle er godt orienterede om hinanden og om, hvad der sker.

Skolen

Tydeligst mærkes faldet i befolkningstal på, at der næsten ingen skolebørn er sammenlignet med tidligere. Da min farmor i 1880'erne gik i den gamle Helligsø Skole på toppen af Skolebrovej, var det sammen med 75 andre børn. Skolen blev nedlagt først i århundredet, og for nylig blev også bygningerne revet ned.

Den nye skole i Helligsø går nu under navnet "Bamsefabrikken" efter den noget mere specielle produktion, den rummede efter at skolen blev lukket. Her gik min far i skole i 20'erne sammen med 40 andre børn. Skolen i Helligsø blev lukket i 1955, de sidste år gik børnene kun her, til de blev 10 år.

Der blev bygget centralskole i Gettrup i 1942; men da tyskerne overtog den, måtte børnene gå i skole i storstuen på gården nord for kirken. Efter krigen gik børnene både fra Helligsø og Gettrup her. Da mine fætre og kusiner gik i skole i 60'erne, var det sammen med over 100 andre børn.

"Selv omder er meget, der skal laves hver dag, er der ikke to dage, der ens. Nogen dage er arbejdet træls, men næste dag er det så anderledes".

Efterhånden som der blev færre børn, ønskede kommunen at lukke skolen; men beboerne kæmpede imod,

og det lykkedes at bevare skolen for de små klasser. Skolen blev endeligt lukket i 1989, og nu bliver de omkring 20 børn hentet i skolebus og kørt de 15 km til skolen i Vestervig.

Mange mener, at det var bedre, at skolen var blevet bevaret, at det er synd, at børnene skal den lange vej væk, og det er et tab for sognet, at man ikke længere har sin egen skole at samles om. De, som er unge nu, kan dog godt huske, hvordan det var at komme fra den lille skole og til den større i Hurup og blive stirret på af de andre som "dem derude fra". Man lærte heller ikke så meget i den lille skole, og det kunne ofte være svært at følge med i Hurup. Det er derfor ikke sikkert, at det er et tab for børnene, at skolen blev lukket.

I skolen i Gettrup er forældre med småbørn gået sammen om at lave en legestue 2 formiddage om ugen. På den måde lærer børnene hinanden at kende, før de skal starte i skolen.

Landbruget. et frit erhverv, hvor man aldrig har fri

Man siger, at der er tre årsager til de store ændringer, der er sket i det danske landbrug i dette århundrede: mekaniseringen, affolkningen og specialiseringen. De hænger sammen på den måde, at mekaniseringen overflødiggjorde menneskene og førte til affolkning af landdistrikterne, og specialiseringen er nødvendig, når én eller to personer skal drive en gård alene.

Sådan er det også gået i Helligsø-Gettrup: Den jord, der før blev drevet af flere gårde med karle og piger, drives nu af en enkelt gård, hvor manden klarer arbejdet alene sammen med kone, forældre eller børn. Kun få steder har man hjælp udefra, og flere har endda arbejde ved siden af.

Det betyder, at der ikke længere er det samme liv af folk på gårdene, som der var tidligere; også postens, mælkebilens og kreaturvognens besøg er blevet afkortede. Gårdene er på den måde blevet rammen om et snævrere familieliv, der er ikke den kommen og gåen af folk, som man forbinder med tidligere tiders landbrug.

Netop fordi en stor del af arbejdet er blevet overtaget af dyre maskiner, er der heller ikke mere den samme tradition for at hjælpe hinanden, som der var tidligere. Tingene regnes nu mere i kontanter, hvor det før regnedes i arbejdskraft. Selv om flere hævder, at landbruget nu drives som enhver anden virksomhed, mærkes det fortsat, at der er noget, der er særegent for landmænd og det, at drive landbrug. Som én udtrykte det: "Det er det, at det er frit, der gør det godt at være landmand, men det er også det, at man aldrig har fri, der gør det hårdt." Dyrene og jorden er stadig levende, det betyder, at arbejdet er afvekslende, og at der hver dag er noget nyt at tage stilling til.

Landbruget fremkalder nemt romantiske forestillinger om "de gode gamle dage", og mange opfatter stadig bønder som et anderledes folkefærd. Et par af gårdene i Helligsø har haft praktikelever fra København, og disse undrede sig over, at husene er indrettet omtrent som i byen, og at man spiser den samme mad.

Disse ydre materielle forskelle er dog forlængst blevet udvisket. Tilbage står de forskelle, der skyldes landbrugets tætte forbindelse til jorden, til stedet og til slægten.

”Der er ikke så mange at ta’ af”

Alle, jeg har talt med, bemærker som én af de vigtige ændringer i måden, man er sammen på i sognet, at det med at gå til kaffe hos hinanden om aftenen helt er hørt op.

I mine bedsteforældres tid var det almindeligt, at de om aftenen ”tog sutskoene under armen og gik over til naboen for at få kaffe”. Den skik har holdt sig til for måske 10 eller 20 år siden. Det kunne være mere uformelle kaffebesøg mellem naboer, eller det kunne være større komsammener, hvor man indbød og tog det fine porcelæn frem.

Denne ”kaffeskik” har været en vigtig del af samværet, og det var også den måde, nytillflyttede blev indlemmet på. Det var helt naturligt, når der flyttede, nye til, at invitere dem sammen med de øvrige naboer. Det kunne både være til en enkel aftenkomsammen eller til sølvbryllupsfest. På den måde var det op til de nytillflyttede selv at gensvare på indbydelsen.

En vigtig grund til, at det meget lokale besøgs mønster er brudt, er nok, at det nu er blevet lettere og mere almindeligt at komme længere omkring. Alle har nu bil og tager uden besvær til Salling eller Thyholm en aften for at besøge venner eller gå til forskellige arrangementer. Fjernsynet og den almindelige travlhed betyder også, at man måske i højere grad end tidligere bliver hjemme om aftenen for at være sammen med familien. Der foregår også så mange ting lokalt, at folk alligevel har mulighed for at komme sammen.

I et lille samfund er det stadig vigtigt, at man kender hinanden og kan følge med i, hvad der sker, og det er både før og nu især sket på den måde, at man har været sammen i forskellige landbrugsfaglige eller lokale foreninger og bestyrelser. Der findes på landet et væld af bestyrelser, der tager sig af at få forskellige af det praktiske til at fungere. Det er et fænomen, som man slet ikke kender som bybo.

Der har selvfølgelig først og fremmest været Landbrugs- og Husmandsforeninger med tilhørende Husmoderforeninger. Desuden har der været hegnsynsudvalg, bestyrelse for vandværket, for elværket, for brugsforeningen, for andelsmejeriet, slagteriet, for Låne- og Sparekassen, for partikredse, for vælgerforeninger, for Kristelig Lytterforening, og endelig for Missionshuset, for Kvindekredsen, for Idrætsforeningen og Håndværker- og Borgerforeningen og Menighedsrådet. Mange af disse fungerer endnu, og her ved siden af har børneforældre forældremøder i skoler og fritidsaktiviteter.

Det er selvfølgelig ofte de samme, der går igen i flere af bestyrelserne: ”der er jo ikke så mange at ta’ af”, som flere bemærker; men med så mange forskellige bestyrelser bliver det efterhånden også alle, der har været med et eller flere steder. På mange måder er det nok disse bestyrelsessammenkomster, der gør det ud for de gamle nabosammenkomster, for når dagsordenen er nået igennem, er der som regel kaffe og så kan snakken gå om andre ting. I de fleste bestyrelser er der udelukkende mænd, kun i Borgerforeningen, Menighedsråd og Sparekassen sidder kvinder.

”Det skal nu være hjemmebagt”

Folk herude har været vant til, at skulle der ske noget, måtte de klare det selv, ofte med læreren eller præsten som foregangsmand. Der har i tidens løb været dannet mange

forskellige foreninger, som har skullet sørge for undervisning eller underholdning.

Efter 1945 blev der en overgang holdt noget man kaldte ”Luk Vinduet op” i Helligsø Skole med foredrag og diskussion. Senere blev der holdt Aftenhøjskole i Centralskolen, her kom både folk fra Indre Mission og fra Arbejdernes Bibelkreds, fra Idrætsforeningen og andre. Der var undervisning en gang om ugen med foredrag om alle slags emner: en del litteratur, samfundsfag og også biologi. Skolen fungerede flere vintre i træk, der var vel en 20-30 stykker med, og det var mest de samme, der gik igen. Man sluttede hvert år med en revy, og skolen har på den måde også fungeret som selskabelig forening.

Idrætsforeningen startede engang i 20’erne med gymnastik og fodbold. I 1939 fik man sportsplads, og for et par år siden blev der bygget helt nyt foreningshus. Der er stadig omkring 50 aktive spillere i seniorafdelingen, der kommer fra både Helligsø-Gettrup og Ydby. Det kniber mere med ungdomsafdelingen, for nu går børnene jo i skole i Vestervig og derfor også til sport her, mens børnene fra Ydby går i skole i Hurup.

Der er en del, der spiller badminton, og om vinteren er der omkring 20 herfra, der lejer hallen i Vestervig en gang om ugen for at spille sammen. Fra omkring 1940 har Idrætsforeningen hvert år spillet dilettant. Det holdt op sidst i 70’erne og så overtog Borgerforeningen dilettanten, de spiller hvert år med stor succes.

Det er hos købmanden, hos frisøren, og hos mekanikeren man hører nyt. Her kommer alle forbi, og på den måde spredes nyheder og historier hurtigt i sognet.

Omkring 1940 oprettedes Gettrup Håndværker- og Borgerforening som en selskabelig forening. Den afholdt hvert år ålegilde og en sommerudflugt samt andre arrangementer. Desuden drev de gadelyset i Gettrup By. Denne forening var kun for folk, der boede i Gettrup, og det syntes ”vi ude fra landet” var forkert. Da arrangementerne efterhånden var gået lidt i stå, blev man i 1978 enige om at danne en ny forening for alle.

Borgerforeningen har nu 170 medlemmer, hvoraf nogle få er folk udefra med tilknytning til stedet.

Centralskolen havde dengang sognegårdsstatus og kunne derfor lånes gratis; men da skolen blev lukket i 1989 blev det vedtaget, at Borgerforeningen, Idrætsforeningen og de to menighedsråd skulle overtage dele af den som Borgerhus. Kommunen gav et engangsbeløb på 50.000 kroner, og så skaffede man de resterende 70.000 ved lykkehjul, loppemarked, ved private tilskud og ved en støtteforening.

Hele byggeriet blev foretaget på privat basis. Alle, der havde tid og kræfter, kom med i arbejdet og andre lavede

kaffe og bagte kager. Her foregår nu alle møder, undervisning, foredrag og dilettant og der er plads til private fester, og der er legestue for de små børn.

Borgerforeningen startede med at holde foredrag og sangaftner, og det er stadig disse ting, der bærer foreningen. Foredragene er både med folk udefra og med mere lokale: Fultonskipperen har holdt foredrag, der er blevet fortalt om ålefiskeriet, om arkæologiske udgravninger og om litteratur. Desuden er der sangaftner og hyggeaftner. Til de store arrangementer med foredragsholdere udefra bliver der annonceret i Thylands Avis, mens Borgerforeningens blad bliver husstandsomdelt i de to sogne.

Især fra starten af 1980'erne, da Borgerforeningen var ny, var der stor aktivitet og mange fremmødte til arrangementerne, det er måske ved at ebbe lidt ud nu; Men der gøres stadig et stort frivilligt arbejde både for at holde Medborgerhuset i stand og for at holde foreningen igang. De aktive gør meget ud af, at det skal se pænt ud og være gjort omhyggeligt. For eksempel er der altid hjemmebagte kager, og selv til juletræsfeften, hvor der kommer over 100, bliver æbleskiverne bagt af aktive fra foreningen: "For det skal nu være hjemmebagt".

"Man kan ikke bare lade ting høre op"

Traditionelt har der været høj mødeaktivitet blandt folkene her, man har været interesserede i det lokale arbejde, hvad enten det gjaldt missionsmøder, bestyrelsesmøder eller foredrag. Det er typisk, at jo mere lokalt noget er, jo flere procent dukker op til møderne, nok fordi man føler, at man har mere at skulle have sagt, når det er tæt på.

På en udefrakommende virker det imponerende så mange, der er aktive eller møder op til lokale arrangementer. Når der er 35 voksne, der møder op og synger i kor hveranden mandag, er det jo stort set 10% af alle de to sognes voksne beboere, den første aften var der endda nogen, der mødte op ikke for at være med, men for at vise, at der var interesse for det.

For arrangementerne både i Borgerhuset og i Kirkehøjskolen gælder det at: "Vi arbejder frivilligt og uden støtte udefra, det mener vi er et sundt princip." Foredragsholdere udefra får penge; men ellers får den lokale leder blot en blomst til jul.

Det er samme princip, som der til alle tider er arbejdet efter i de landlige samfund. I mange landsbyer er der imidlertid kommet tilflyttere til nye parcelhuskvarterer, og de har ført tanken om lærerlønninger og aftenskoolestøtte med sig. I Helligsø-Gettrup er der ingen nye kvarterer, mange af beboerne stammer fra slægter, der har boet her i generationer, og det er derfor stadig de traditionelle principper, der gælder.

Der er flere ting, der viser, at mange er interesserede i at foretage sig noget lokalt. Mange møder op til arrangementerne alene for at holde det lokale arbejde i gang. Måske fordi man har en respekt for tidligere tiders arbejde og en forståelse af, at det er nødvendigt at holde noget i gang. Som én udtrykte det: "Man kan ikke bare lade ting høre op, som ens forældre har bygget op, og som har været grundlaget for hele deres liv, og faktisk også for vores."

"Nogen at stå op imod"

Der har i tidens løb selvfølgelig været uenigheder mellem beboerne. Når der var kaffegilder i missionens første tid, sad de gudelige i den ene stue og sang salmer, mens de øvrige sad i en anden og spillede kort. "Men det jævnedes ud, efterhånden som næsten alle kom med." Der har her aldrig været en grundtvigiansk bevægelse, og Indre Mission har derfor aldrig haft nogen at stå op imod, de har domineret både Menighedsrådet og Sognerådet og kun haft socialdemokraterne at skulle enes med.

Man har ikke indtryk af, at der har været de store stridigheder. Måske har missionen endda udjævnet nogle af de sociale forskelle. Det var dog ikke sådan, at der skete en økonomisk udjævning; det var stadig de store gårdmænd, der havde det sidste ord at skulle have sagt både økonomisk og politisk. Det har nok snarere været sådan, at man dømte folk efter andre forhold. En polakkvinde, gift med en teglværksarbejder, udtrykte det på den måde, at det var usædvanligt, at man ikke blev set ned på her, fordi man havde et beskidt arbejde.

Mange har i tidens løb dog også følt sig klemte af Indre Mission, og følt at de har forhindret megen livsudfoldelse. Nu, hvor de ikke længere er i overtal, foregår der mange ting, som tidligere ikke ville været blevet tolereret.

Nu om dage er det helt andre uenigheder, der sætter blæst i sindene: De 24 vindmøller, der de sidste år er skudt op i landskabet. Vindmølleejerne er gået sammen i et vindmøllelag og har i fællesskab fået nedlagt en ledning, der skal bringe de indblæste kilowatt til Vestkraft i Hurup. Det hele kører på EDB, og man kan på skærmen følge med i indtjeningen: "Når det rigtig blæser, er vi gerne nede og kigge et par gange for at se, hvor meget, der nu er løbet ind."

Der er ingen udsigt uden vindmøller. I lang tid var der heller ingen samtaler, uden at vindmøllerne blev berørt. Nu står de der, og efterhånden kommer de vel til at høre til.

Vindmøllerne er et vigtigt samtaleemne, alle har en mening om dem, og nogle mener, at hvis man holdt kaffegilde idag, så ville de med møller sidde i en stue og snakke om møllernes drift og indtjening, og de uden møller i en anden stue og snakke om, hvordan de støjer og forstyrrer udsigten.

Der er således nok af uenigheder, men der er også nok at stå sammen om, som for eksempel nedlæggelsen af skolerne. Uenigheder får ikke så stor betydning, fordi alle har forbindelser til hinanden. De fleste har boet her hele deres liv og er derfor fælles om begivenheder, som er sket før i tiden. Man har en viden om hinandens historie, som ikke kendes i bysamfund, og det binder folk sammen.

Mange har gået i skole sammen, siddet i bestyrelser sammen og truffet hinanden næsten dagligt. Der er nogle,

der aldrig er med til det fælles, nogle, der ikke kommer i Borgerhuset og andre, der ikke kommer i Missionshuset. Man stopper alligevel op og snakker, eller kigger forbi for at høre om et eller andet. På den måde følger alle med i de andres færden. Det kan ligne kontrol; men det er nok mest positiv interesse.

"Vi var ikke så forvante dengang"

Tidligere var folk her stolte af, hvad de foretog sig. De følte sig som centrum i en verden, hvor det, der foregik tæt på, var det, der betød noget. De fysiske afstande og de vanskelige kommunikationsforhold betød, at den store verden omkring var langt væk. Man var ikke så forvante med underholdning og oplysning, folk var tilfredse med, hvad der skete.

Idag maser omverdenen sig hele tiden ind i vores dagligdag. En hel verdens begivenheder, udvalgte efter hvor betydningsfulde eller underholdende de er, bliver vist for os i fjernsyn og aviser. Enhver begivenhed, vi oplever i det daglige, bliver overtrumpet af begivenheder, vi ser i fjernsynet eller læser om i aviserne. Set i forhold til det må man sige, at "der sker ikke noget særligt her."

Men der sker faktisk noget særligt i Helligsø-Gettrup. Her har tingene blot betydning på en anden måde. Tingene er tæt på, og kommer den enkelte ved. Set i forhold til den store verden er Sydthy en lille udkant; men i Helligsø-Gettrup har det, den enkelte gør, stadig betydning for de andre. Og det er noget særligt, fordi det bevarer nogle vigtige værdier fra det gamle samfund samtidig med at der hele tiden sker noget nyt.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1992, side 25-36).